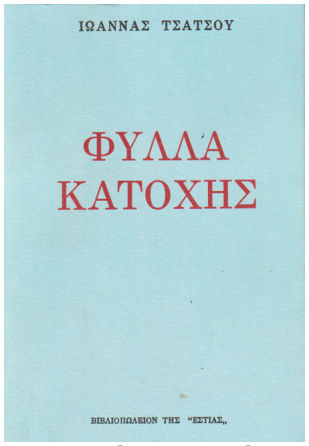

Αδελφή του Γιώργου Σεφέρη, σύζυγος του Κων/νου Τσάτσου, η Ιωάννα είχε καταγράψει τις προσωπικές της εμπειρίες από την Κατοχή. Εικοσίενα χρόνια μετά την απελευθέρωση, εκδίδονται για πρώτη φορά. Στον πρόλογό της αναφέρει ότι δεν τα προόριζε για δημοσιότητα.

«…έγραφα και κάθε τόσο έρριχνα τα φύλλα του σε ένα τενεκεδένιο κουτί, θαμμένο σε μια γωνιά του κήπου μας, για να τα διαβάσουν κάποτε τα παιδιά μου».

Ευτυχώς που έκανε ότι έκανε, πού έγραψε, που εξέδωσε και προστέθηκε σε όσους μετέφεραν την ζοφερή εκείνη περίοδο στις επόμενες γενιές, ώστε οι τυχεροί που δεν την βίωσαν, να την γνωρίσουν μέσα από τα γραπτά.

Η Ιωάννα Τσάτσου ήταν μια αστή. Με ευρύ κοινωνικό κύκλο. Ανήκει στην καλλιεργημένη αστική τάξη. Ο πατέρας της είναι Πρύτανης στο Πανεπιστήμιο, ο μεγάλος αδελφός της διπλωμάτης, ο σύζυγός της καθηγητής στο Πανεπιστήμιο. Αλλά και η ίδια, τελειώνει την Νομική ολοκληρώνοντας και διδακτορική διατριβή.

Γεννήθηκε στη Σμύρνη, αλλά ήρθε οικογενειακώς στην Αθήνα πριν την καταστροφή, το ’14. Παιδί ευκατάστατης οικογένειας με υψηλή θέση στην κοινωνίας της πόλης της Ιωνίας.

Πράγμα που άλλαξε στην Ελληνική πρωτεύουσα. Ωστόσο η παιδεία και η καλλιέργεια της, την κράτησε σε εξίσου υψηλή κοινωνική θέση επίπεδο, ενώ επανήλθαν σε κάποιο οικονομικό επίπεδο ανώτερο του μέσου όρου, όπως μαρτυρά η παρουσία μόνιμης οικιακής

βοηθού (Ευδοξία), αλλά και πιάνου για τις θυγατέρες της. Αναφέρονται όλα αυτά, τα σχετικώς γνωστά, ώστε να γίνει κατανοητό το σοκ της Κατοχής.

Γρήγορα δραστηριοποιήθηκε και είχε ηγετικό ρόλο στη βοήθεια που πρόσφερε η Αρχιεπισκοπή σε ορφανά παιδιά. Ρόλος ζοφερός, διότι βρισκόταν καθημερινώς αντιμέτωπη με υπέρτατες δυστυχίες. Πέρα από αυτό το μόνιμο πλαίσιο δυστυχίας υπήρχαν και χειρότερα. Όπως οι ειδήσεις για τις συλλήψεις, τους βασανισμούς και τις εκτελέσεις, αρκετοί από τους οποίους ήταν γνωστοί της. Εκατοντάδες ονόματα αναφέρονται.

Σπαραξικάρδια η αφήγησή για τη συλλογή των ενδυμάτων των 200 εκτελεσμένων στην Καισαριανή, για τους οποίους οι Γερμανοί δεν ανακοίνωσαν τα ονόματά τους. Έτσι το έργο της ταυτοποίησης των εκτελεσθέντων μέσα από τα προσωπικά τους έγγραφα που τυχόν είχαν μέσα στα ματωμένα ρούχα που σωρεύτηκαν σε αποθήκης της Αρχιεπισκοπής, πέρασε στην Ιωάννα Τσάτσου και τους βοηθούς της. Εκεί, συγκεντρώθηκαν εκατοντάδες πολίτες να μάθουν την τύχη των συγγενών τους. Ανάμεσά τους μια μάνα που εκτελέστηκαν και τα δυο παιδιά της.

Συχνά αναφέρεται στις περιπτώσεις προδοσίας. Πάρα πολλοί πατριώτες συνελήφθησαν, ανακρίθηκαν, εκτελέστηκαν, από τις δυνάμεις Κατοχής επειδή κάποιοι Έλληνες τους κατέδωσαν, ενίοτε και από προσωπικά προηγούμενα. Αυτό έκανε τους κανόνες συνωμοσίας όσων κινούντο σε αντιστασιακό πλαίσιο, ακόμα πιο αυστηρούς. *«Προδότες υπάρχουν παντού».* (σ.87)

Μέσα από τις τόσες κοινωνικές επαφές διαφαίνονται και οι στιγμές του μέλλοντος. *«Ήρθε και για πρώτη φορά ένας Μακεδόνας πρώην βουλευτής, ο Κώστας Καραμανλής. Μιλούσε λίγο, μα ότι έλεγε ήταν σωστό. Μου έκανε εντύπωση η κρίση του και η ειλικρίνεια του. Θα πω του Κωστάκη να τον καλέση μια μέρα μόνο του, να τον γνωρίσω καλύτερα»*
. (σ. 58)

Όλα αυτά, σφυροκοπούν την καθημερινότητα της, και με τρόπο απλό αλλά άμεσο περνάει στο χαρτί. Συχνά είναι λογοτεχνική: *«Ζήτω η Ελλάς. Μια φράση τριμμένη από την πολλή χρήση, εκείνη τη στιγμή, άπλωνε σαν ζωντανή ψυχή του Έθνους».*
(σ.70).

Είναι επίσης πιστή Χριστιανή. Θαυμάζει τον Αρχιεπίσκοπο Δαμασκηνό, είναι δίπλα του και τον βοηθά στο κοινωνικό του έργο. Συχνά επικαλείται τα Θεία. *«Γονατίζω μπροστά στην Παναγιά. Μου φαίνεται πως μαζί με τον Χριστό κρατά την καρδιά μου στα χέρια Της»* . (σ.90)

Παρούσα και η απογοήτευση: *«Η πικρότερη πείρα είναι να μην απορής πιά για την αδιανότητη σκληρότητα των ανθρώπων»* . (σ.147).

Θαυμαστική για τον Δημήτρη Ψαρρό του 5/42, με απέραντη θλίψη μετά την δολοφονία του και απορριπτική, καταγγελτική χωρίς όμως φανατισμό απέναντι στο Ε.Α.Μ.

Απολύτως χρήσιμο το πόνημα της, για μια ακόμα εκ βαθέων εξομολόγηση όλων αυτών των βάρβαρων εποχών που ταλάνισαν εκατομμύρια ανθρώπους, γραμμένο με ευαισθησία και με τρόπο που εκφράζει με λεπτότητα την κοινωνική της θέση.